

Raximov O.I

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYAR VAZIRLIGI
QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

“YO'NALISHGA KIRISH”

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 1010000- Xizmatlar ko'rsatish sohasi
Ta'lim sohasi: 1020000- Gigiyena va ishlab chiqarishda mehnat muhofazasi
Ta'lim yo'nalishi: 61020200- Mexnat muhofazasi va texnika xavfsizligi.

<p>O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollarga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. //“Xalq so'zi” gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, № 11.</p> <p>4. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Toshkent. 1992.</p> <p>5. O'zbekiston Respublikasi Mehnat Qonuni.</p> <p>6. O'zbekiston Respublikasi mehnat kodeksi</p> <p>7. Yormatov G'.YO., Maxmudov R. Mehnatni muxofaza qilish ma'ruzalar to'plami 1-2 qism. Toshkent. 1995.</p> <p>8. Yormatov G'.YO., Isamuxamedov YO.U. Mehnatni muxofaza qilish. Darslik. O'zbekistan nashriyoti. Toshkent 2002.</p> <p style="text-align: center;">Axborot manbaalari</p> <p>1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali.</p> <p>2. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.</p> <p>3. www.mintrud.uz Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi sayti.</p> <p>4. www.standart.uz Standartlashtirish, metrologiya va sertifikatlashtirish agentligi sayti</p> <p>5. www.sanoatkn.uz Sanoatda, konchilikda va kommunal-maishiy sektorda ishlarning bexatar olib borilishini nazorat qilish davlat inspeksiyasi (Sanoatkontexnazorat) sayti</p> <p>6. www.uznature.uz Tabiatni muhofaza qilish Davlat qo'mitasi sayti</p> <p>7. www.bilim.uz OUMTV sayti</p> <p>8. www.mchs.gov.uz Favqulodda vaziyatlar vazirligi sayti.</p> <p>9. hfxraximov.uz – Hayot faoliyat xavfsizligi fanidan shaxsiy veb-sayt (prof.O.D.Raximov sayti).</p>	<p>7. Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.</p>
	<p>8. Fan/moduli uchun ma'sul</p> <p>O.D.Raximov- Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti “Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi” kafedrasi mudiri, prof.</p> <p>S.H.muradov- Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti “Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi” kafedrasi assisenti.</p>
	<p>9. Taqrizchilar:</p> <p>Maxmatqulov N.I. – QarMII “Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi kafedrasi dotsenti. v.b.</p> <p>Eshdaviyatov A.E. – Qarshi irrigatsiya va agrotexnologiyalar instituti “Qishloq xo'jaligida innovatsion texnika va texnologiyalar” kafedrasi mudiri.</p>

Fan/modul kodi YK2306	O'quv yili 2024-2025	Semestr(lar) 3	Kreditlar 6	
Fan/modul turi Tanlov	Ta'lim tili O'zbek	Haftadagi dars soatlari 6		
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
1.	Yo'nalishga kirish	90	90	180

2. **I. Fanning mazmuni**
Fanni o'qitishdan maqsad- Ushbu kursda «Yo'nalishga kirish» fanining mazmuni, predmeti va metodi, uning mohiyati, maqsadi va vazifalari, mehnatni muhofaza qilishning huquqiy, tashkiliy va me'yoriy asoslari, mehnat muhofazasi sohasida davlat siyosati, ishlab chiqarish sanitariyasi va mehnat gigienasi, xavfsizlik texnikasi asoslari va yong'in xavfsizligi kabi mavzular uzviylik va uzluksizlik nuqtai-nazaridan mantiqiy ketma-ketlik asosida o'rganiladi. Fanni o'rganish orqali mutaxassis kasbiy faoliyati davomida xavfsizlik va himoyalalanish chora-tadbirlarini to'liq o'zlashiradi. Bu talablarga to'liq rioya qilish insonlarning ish qobiliyatini va sog'liklarini to'liq saqlashi va ekstremal vaziyatdan chiqarilishga tayyorgarligini oshiradi.

«Yo'nalishga kirish» fanining asosiy maqsadi talabalarni 1020000- Gigiyena va ishlab chiqarishda mehnat muhofazasi ta'lim sohasining DTS, 61020200- Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi bakalavr ta'lim yo'nalishining malaka talablari hamda mazkur yo'nalishning asosiy obektlari, ish faoliyati sohalari bilan tanishtirish, insonning barcha ko'rinishdagi faoliyati davrida yuzaga keladigan xavfli omillar, ularning kelib chiqish sabablari va bartaraf etish yo'llarini puxta o'rgatish orqali talabalarda mehnat xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan kasbiy hamda ijodiy-ilmiy kompetentlikni shakllantirish va rivojlantirishdan iboratdir.

Fanning vazifasi- ishlab chiqarishda xavfsiz va sog'lom ish sharoitlarini yaratish, mehnat faoliyati xavfsizligini ta'minlash, inson va ishlab chiqarish muhiti o'rtasidagi munosabatlar, texnika ta'sirida o'zgarigan atrof-muhitning inson sog'ligiga salbiy ta'siri hamda ishlab chiqarishdagi zararli va xavfli omillar va ular o'rtasidagi bog'liklar to'g'risida nazariy bilim berish va amaliy ko'nikmalar hosil qilishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

2.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1- mavzu. **Kirish. Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi** ta'lim yo'nalishining DTS, malaka talablari. Oliy ta'lim haqida. Davlat ta'lim standarti va ta'lim yo'nalishlari va magistratura mutaxassisliklari klassifikatori. Ta'lim sohalari bo'yicha malaka talablari to'g'risida tushuncha. Malaka talablarining asosiy foydalanuvchilari. Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlar kasbiy faoliyatlarining tavsifi va bakalavrlar kasbiy faoliyatining sohalari

2-mavzu. **Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi** ta'lim yo'nalishining faoliyat ob'ektlari va ish sohalari to'g'risida tushuncha. Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlar kasbiy faoliyatlarining ob'ektlari va kasbiy faoliyat turlari. Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlarning kasbiy vazifalari. Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlarning kasbiy kompetensiyalariga qo'yiladigan talablar. Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi bakalavrlar ta'lim yo'nalishi o'quv rejasi va fan dasturlari mazmuniga qo'yiladigan umumiy talablar

3-mavzu. **Mehnatni muhofaza qilishning maqsad va vazifalari. Asosiy bo'limlari va qisqacha mazmuni.** Fanning maqsad va vazifalari. Talabalarining nazariy bilimlari va kasbiy ko'nikmalariga qo'yilgan talablar. Asosiy tushuncha va ta'riflar. Fanning asosiy bo'limlari va ularning mazmuni. Fanning rivojlanish tarixi va boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi

4-mavzu. **Mehnatni muhofaza qilishning maqsad va vazifalari. Asosiy bo'limlari va qisqacha mazmuni.** Fanning maqsad va vazifalari. Talabalarining nazariy bilimlari va kasbiy ko'nikmalariga qo'yilgan talablar. Asosiy tushuncha va ta'riflar. Fanning asosiy bo'limlari va ularning mazmuni. Fanning rivojlanish tarixi va boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi.

5-mavzu. **Mehnatni muhofaza qilishning nazariy asoslari.**

Xavf to'g'risida tushuncha va uning tasnifi. Xavfning taksonomiyasi, nomenklaturasi, kvantifikatsiyasi va identifikatsiyasi. Sabab va oqibat. Xavfsizlikni tizimli tahlili. Xavfsizlikni tahlil qilish uslublari

6-mavzu. Mehnat muhofazasining ergonomik psixologik asoslari.

Mehnat muhofazasining ergonomik asoslari. Tizim faoliyatini kafolatlovchi muvofiqliklar. Mehnat muhofazasining psixologik asoslari. Xavfsizlik psixologiyasi

7-mavzu. Mehnat muhofazasining ergonomik psixologik asoslari.

Mehnat muhofazasining ergonomik asoslari. Tizim faoliyatini kafolatlovchi muvofiqliklar. Mehnat muhofazasining psixologik asoslari. Xavfsizlik psixologiyasi

8-mavzu. Mehnat muhofazasining huquqiy va tashkiliy asoslari. Mehnatni muhofaza qilish sohasidagi davlat siyosati. Mehnat muhofazasi bo'yicha asosiy qonunlar, standartlar va me'yoriy hujjatlar. Mehnatni muhofaza qilish va mehnat xavfsizligini boshqarish. Mehnat muhofazasini rejalashtirish. Kasaba uyushmalarining mehnat muhofazasini tashkil etishdagi roli. Ish vaqti va dam olish rejimi. Ayollar, yoshlar va nogironlar mehnatini muhofaza qilish. Mehnat muhofazasi va xavfsizlik texnikasi bo'yicha o'qitish. Maxsus kiyim boshlar, shaxsiy himoya vositalari va parhez oziq-ovqatlar bilan ta'minlash. Mehnat qonunlariga rioya etilishini nazorat qilish. Mehnat qonunlarini buzganlik uchun javobgarlik

9-mavzu. Mehnat muhofazasining huquqiy va tashkiliy asoslari. Mehnatni muhofaza qilish sohasidagi davlat siyosati. Mehnat muhofazasi bo'yicha asosiy qonunlar, standartlar va me'yoriy hujjatlar. Mehnatni muhofaza qilish va mehnat xavfsizligini boshqarish. Mehnat muhofazasini rejalashtirish. Kasaba uyushmalarining mehnat muhofazasini tashkil etishdagi roli. Ish vaqti va dam olish rejimi. Ayollar, yoshlar va nogironlar mehnatini muhofaza qilish. Mehnat muhofazasi va xavfsizlik texnikasi bo'yicha o'qitish. Maxsus kiyim boshlar, shaxsiy himoya vositalari va parhez oziq-ovqatlar bilan ta'minlash. Mehnat qonunlariga rioya etilishini nazorat qilish. Mehnat qonunlarini buzganlik uchun

javobgarlik

10-mavzu. Xavfsizlik texnikasi. Xavfli omillarni oldini olish chora-tadbirlari. Xavfsizlik texnikasi, xavfli omillarni oldini olish choralari, xavfsizlik belgilari. Xavf- xatar, tavakalchilik nazariyasi. Xavfsizlik texnikasi to'g'risida umumiy ma'lumotlar. Signalizatsiya va xavfsizlik belgilari tizimi.

11-mavzu. Ishlab chiqarish sanitariyasi va mehnat gigiyenasi. Elektr xavfsizligi. Elektr qurilmalarini erga ulash va nollashtirish. Statik elektr zaryadlari. Atmosfera elektr zaryadlari va ulardan himoalanish.

12-mavzu. Mehnat faoliyati jarayonida psixik holat. Mehnat jarayonidagi psixik holat turlari. Mehnat jarayonining keskinligi va faoliyatning samaradorligi. Ekstremal holatlar va shaxs faolligi. Toliqish va uning psixologik oqibatlari. Monotoniya holatidan chiqish yo'llari. Emotsiyonal holat va shaxsning intellektual taraqqiyoti.

13-mavzu. Axborot kommunikatsion tizimlar texnik vositalaridan foydalanishda xavfsizlik texnikasi. Axborot kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) haqida umumiy tushunchalar. Axborotlashgan jamiyat va ta'lim tizimi. Axborot-kommunikatsiya tizim texnik vositalarida yuzaga keladigan xavfli va zararli omillar. Kompyuterlardan foydalanishda xavfsizlik texnikasi. Kompyuter xonalariga qo'yilgan ergonomik va sanitar-gigienik talablar. Internetdan foydalanishda xavfsizlik talablari va Internet madaniyat.

14-mavzu. Yong'in xavfsizligi. Yong'in xavfsizligi bo'yicha umumiy ma'lumotlar. Yonish jarayonining mohiyati. Yong'in va portlashning sabablari. Yong'in xavfsizligi tizimiga qo'yilgan talablar Materiallarning yonish va portlash bo'yicha tasnifi. Ishlab chiqarishni portlash, yonib-portlash va yong'in xavfliigi bo'yicha kategoriyalari. Yong'inga xavfli zonalari. Yong'inga qarshi himoya tizimi. O't o'chiruvchi moddalar va ularning xususiyatlari. O't o'chirgichlar, o't o'chirish qurilmalari va mashinalari. Yong'inga qarshi suv ta'minoti. Yong'in muhofazasini tashkil etish. Yong'inni aniqlash va o'chirishning avtomat vositalari. Yong'in aloqasi va signalizatsiyasi. Yong'inni o'chirishni tashkillashtirish. Evakuatsiya

yo'llari va chiqish yo'laklarini hisoblash

15- mavzu. Jabrlanganlarga shifokorgacha birinchi tibbiy yordam ko'rsatish asoslari. Ishlab chiqarishda turli xil jabrlanganlarga shifokorgacha birinchi tibbiy yordam ko'rsatish asoslari. Tiriklik alomatlarini saqlab qolish, suniy nafas berish, yurak masajji va kechiktirib bo'lmaydigan yordam ko'rsatish.

2.2. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Ushbu o'quv fani bo'yicha talabalar amaliy mashg'ulot ishlari o'quv rejadagi auditoriya soatlariga mos ravishda standart va malaka talablariga asosan amaliy ishlari rejalashtirilgan.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Xalqaro mehnat tashkiloti, uningning ratifikatsiya etilgan konvensiyasilari.
2. O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi va uni amaliyotda qo'llash tartibi.
3. "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonunning mohiyati.
4. Korxonalarda mehnatni muhofaza qilish bo'yicha yo'riqnomalarni ishlab chiqish tartibi. O'zbekiston Respublikasining Adliya vazirligi tomonidan 2000 yil 7 yanvardagi 870-son bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan "Mehnat muhofazasi bo'yicha yo'riqnomalarni ishlab chiqish to'g'risida"gi nizom talablari
5. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 1996 yil 14-avgustdagi 272-son, 273-son bilan davlat ruyxatidan o'tkazilgan namunaviy nizom talablari.
6. Yong'in xavfsizligi. Yong'inni oldini olish va yong'inga qarshi himoya sistemalari.
7. Kasaba uyushmalarining mehnat muhofazasini tashkil etishdagi roli
8. Mehnat qonunlariga rioya etilishini nazorat qilish. Mehnat qonunlarini buzganlik uchun javobgarlik
9. Ish vaqti va dam olish rejimi. Ayollar va yoshlar mehnatini muhofaza qilish

10. Balandlikda ishlashda, Yuk ko'tarishda va transport vositalaridan foydalanishda xavfsizlik qoidalari.

11. Ishlab chiqarish sanitarisining umumiy tushuncha va tariflari.

12. Zararli changlarni inson sog'ligiga ta'siri hamda ulardan himoyalash yo'llari

13. Jamoaviy va shaxsiy himoya vositalari

14. Kasb kasalliklari va shikastlanishlarni oldini olish tadbirlari. O'qitish va bilimlarni tekshirish

15. Jarohatlanganda vrachgacha birinchi yordam.

Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha kafedra professor-o'qituvchilari tomonidan ko'rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Unda talabalar asosiy ma'ruza mavzulari bo'yicha olgan bilim va ko'nikmalarini amaliy masalalar echish orqali yanada boyitadilar. SHuningdek, darslik va o'quv qo'llanmalar asosida talabalar bilimlarini mustaxkamlashga erishish, tarqatma materiallardan foydalanish, ilmiy maqolalar va tezislarni chop etish orqali talabalar bilimini oshirish, masalalar echish, mavzular bo'yicha ko'rgazmali qurollar tayyorlash va boshqalar tavsiya etiladi.

2.3. Laboratoriya ishlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Ushbu o'quv fani bo'yicha talabalar laboratoriya ishlari o'quv rejadagi auditoriya soatlariga mos ravishda standart va malaka talablariga asosan laboratoriya ishlari rejalashtirilmagan.

2.4. Seminar mashg'uloti.

1. Ishlab chiqarishda baxtsiz hodisalarni tekshirish va hisobga olish
2. Baxtsiz hodisalarni tahlil qilish uslublari va jarohatlanish ko'rsatkichlarini aniqlash
3. XT bo'yicha yo'riqnomalar va ularni rasmiylashtirish tartibi
4. XT va ishlab chiqarish sanitaris bo'yicha yo'riqnomalar tuzish
5. Xavfsizlik texnikasi va ishlab chiqarish sanitaris bo'yicha ko'rsatmalar tuzish
6. Ishlab chiqarish xonalarning mikroiqim holatini tekshirish.

<p>7. Ishlab chiqarishda shovqinni tekshirish</p> <p>8. Ishlab chiqarish xonalarini sun'iy yoritishni hisoblash.</p> <p>9. Ishlab chiqarish xonalarini tabiiy yoritishni hisoblash.</p> <p>10. Tabiiy shamollatish qurilmalarini hisoblash</p> <p>11. Ishlab chiqarish xonalarida mexanik havo almashtirishni hisoblash</p> <p>12. Elektr xavfsizligi. Elektr qurilmalarini yerga ulashni hisoblash</p> <p>13. Elekt tokining inson organizmiga ta'sirini o'rganish</p> <p>14. O't o'chirgichlarning tuzilishi va ishltilishini o'rganish</p> <p>15. Jarohatlanganda vrachgacha birinchi yordam</p> <p style="text-align: center;">2.5. Kurs ishi (loyihasi) bo'yicha ko'rsatma va tasviyalar</p> <p>Ushbu o'quv fani bo'yicha talabalar laboratoriya ishlari o'quv rejadagi auditoriya soatlariga mos ravishda standart va malaka talablariga asosan kurs ishlari rejalashtirilmagan.</p> <p style="text-align: center;">III. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar bo'yicha kursatma va tasviyalar</p> <p>Nazariy va amaliy bilimlar bilan bir qatorda tanlagan sohasi bo'yicha mustaqil faoliyat ko'rsata oladigan, o'z bilimi va malakasini mustaqil ravishda oshirib boradigan, masalaga ijodiy yondoshgan holda muammoli vaziyatlarni to'g'ri aniqlab, tahlil qilib, sharoitga tez moslasha oladigan mutaxassislarni tayyorlash asosiy vazifalardan biri sifatida belgilangan.</p> <p>Ma'lumki, axborot va bilimlar doirasi tez sur'atlar bilan kengayib borayotgan hozirgi sharoitda barcha ma'lumotlarni faqat dars mashg'ulotlari paytida talabalarga yetkazish qiyin.</p> <p>Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar, taqdimot, esse, muammoli topshiriqlar, krasvord, glassariy va mavzuni o'zlashtirishga yordam beradigan metod va shakllarda o'qituvchining ko'rsatmasiga binoan tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.</p>

<p style="text-align: center;">Tavsiya etiladigan mustaqil ta'lim mavzulari</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mehnat muhofazasi bo'yicha bo'yicha bo'yicha davlat siyosati 2. Xavfsizlikni ta'minlashda tavakkalchilik nazariyasi. 3. "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risidagi qonun" va "Mehnat kodeksi" 4. Zararli omillar tasnifi, ulardan himoyalaniish yo'llari 5. Elektr xavfsizligi 6. Xavfsizlik psixologiyasi. Inson xarakteri va ruhiy holat 7. Kompyuterlar va mobil telefonlardan foydalanshda XT. 8. Yong'inni oldini olish, yong'inga qarshi himoya, yong'inni tarqalishini oldini olish va yong'inni o'chirish tizimlari 9. Kompyuter xonalariga bo'lgan ergonomik va sanitar-gigenik talablar. 10. Yong'in xavfsizligi sistemalariga qo'yilgan talablar. 11. Kompyuter va boshqa kommunikatsiya tizimlarda ishlashda xavfsizlik texnikasi. 12. Hayot faoliyat xavfsizligining tabiiy va ekologik asoslari 13. Mehnatni muhofaza qilish sohasidagi davlat siyosati. Mehnat muhofazasi bo'yicha asosiy qonunlar, standartlar va me'yoriy hujjatlar 14. Signalizatsiya va xavfsizlik belgilari tizimi 15. Xavf to'g'risida tushuncha va uning tasnifi. 16. Xavfsizlikni tizimli tahlili. Xavfsizlikni tahlil qilish uslublari 17. Zararli nurlanishlar va ulardan himoyalaniish 18. Yong'inni o'chirishni tashkillashtirish. Evakuatsiya yo'llari va chiqish yo'laklarini hisoblash 19. Mehnat qonunlarini buzganlik uchun javobgarlik, javobgarlik turlari. 20. Xavfsizlik texnikasi asoslari chora-tadbirlari <p style="text-align: center;">V. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari</p> <p>Talaba bilishi kerak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi bakalavr ta'lim yo'nalishining DTS, malaka talablari hamda yo'nalish asosiy obektlari, ish faoliyati sohalarini; - mehnat muhofazasining nazariy asoslarini, mehnat xavfsizligini o'ziga xos qonuniyatlarini, texnik me'yorlarini joriy qila olishni;
<p>3.</p>

<p>- mehnat muhofazasi bo'yicha davlat siyosati, mehnat muhofazasining huquqiy, tashkiliy va me'yoriy asoslarini;</p> <p>- insonning fiziologiyasini bilgan holda mehnat sharoitlarini to'g'ri tashkil qilishni;</p> <p>- jarohatga olib keluvchi zararli va xavfli omillarni keltirib chiqaruvchi vaziyatlarni aniqlash va chora-tadbirlar ishlab chiqishni;</p> <p>- ishlab chiqarish muhitida jarohatlovchi, zararli va xavfli omillarni aniqlay olishni;</p> <p>- ishlab chiqarish sanitariyasi va mehnat gigienasi, zararli omillar va ulardan himoyalash yo'llarini;</p> <p>- texnika xavfsizligi, elektr xavfsizligi, AKT texnik vositalaridan foydalanishda XT qoidalarini;</p> <p>- yong'in xavfsizligini ta'minlash va yong'inni o'chirish, oqibatlarini bartaraf etish tizimlari haqida tasavvurga ega bo'lishi, ulardan foydalana olishi;</p> <p>Quyidagilar bo'yicha amaliy ko'nikmalar ortdirishi zarur:</p> <p>- uskunalarining ko'rsatkichlarini va salbiy ta'sir qilish darajasini me'yoriy talablariga mos kelishini nazorat qilish;</p> <p>- jarohatlanishga olib keluvchi holatlarda himoya vositalaridan samarali foydalana bilish;</p> <p>- ishlab chiqarish faoliyatida tozalikni ta'minlash va xavfsizlikni oshirish tadbirlarini ishlab chiqish;</p> <p>- baxtsiz hodisalarni tekshirish va hisobga olish tartiblarini;</p> <p>- yong'inni o'chirish vositalari va texnik qurilmalaridan foydalanish, zarur bo'lganda yong'in oqibatlarini tugatish va qutqarish ishlarida amaliy ishtirok etish;</p> <p>- elektr tokidan yoki boshqa jarohatlardan zararlanganlarga birinchi yordam ko'rsatish ;</p> <p>- fanni o'rgatish natijasida mehnat xavfsizligi, ishlab chiqarish sanitariyasi, yong'in xavfsizligi bo'yicha zaruriy hisoblash ishlarini amalga oshirish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.</p>	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <p>Yo'nalishning o'ziga xos xususiyatlari dasturni interfaol usullarda o'zlashtirishni taqazo qiladi. Bunda asosiy e'tibor auditoriya mashg'ulotlarida va mustaqil tayyorgarlikda o'zlashtiriladigan chuqurlashtiriladigan nazariy bilimlarga hamda ob'ektiv jarayonlar va hodisalarga nisbatan dunyoqarashni shakllantirishda ma'ruza mashg'ulotlariga katta o'rinni ajratiladi.</p> <p>Dastur materiallarini o'zlashtirish to'rt xil:</p> <p>- muammoli mavzular bo'yicha;</p> <p>- mustaqil o'zlashtirilishi murakkab bo'lgan bo'limlar bo'yicha;</p> <p>- ta'lim oluvchilarda alohida qiziqish uyg'otuvchi bo'limlar bo'yicha;</p>
---	---

<p>- ma'ruzalarni interfaol usulda o'qitish yo'li bilan;</p> <p>- mustaqil ta'lim olish va ishlash, kollektivumlar va munozaralar jarayonida o'zlashtiriladigan bilimlar bo'yicha mashg'ulotlar o'tkazish yo'li bilan amalga oshirishni nazarda tutadi.</p> <p>Mustaqil tayyorgarlik jarayonida talaba adabiyotlar, internet materiallari va me'yoriy hujjatlar bilan ishlashni uddalashni namoyon qilishi, auditoriya mashg'ulotlari paytida qabul qilingan ma'lumotlarni mushohada qilish va mustaqil ijodiy qarorlar qabul qila olish qobiliyatlarini ko'rsatishi zarur.</p> <p>Fanni o'zlashtirishda masofadan o'qitish (modul platformasi), darslik, o'quv qo'llanmalari va ma'ruzalar matnlarining elektron versiyalari, ma'ruzalar o'qish, video-audio mashg'ulotlar va elektron resurslar (Internet tarmog'i orqali) dan foydalaniladi.</p> <p>Dastur talabalar bilimni reyting-nazoratidan foydalanadigan o'quv jarayonini tashkil qilishning kredit-modul tizimi tamoyillari asosida amalga oshadi.</p>	<p>5. VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>joriy, oralik nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriklarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni</p> <p>6. 13. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlari va axborot manbalari</p> <p>Asosiy darsliklar va o'quv qo'llanmalar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Raximov O.D., Siddiqov I.X., Murodov M.O. Hayot faoliyat xavfsizligi. Ekologiya. Darslik. //Toshkent: "Aloqachi" nashriyoti, 2017.-310b. 2. Raximov O.D., Yo'ldoshev O'R., Murodov M.O. Mehnatni muhofaza qilish. O'quv qo'llanma. //Toshkent: "Aloqachi" nashriyoti, 2018.-220b. 3. Introduction to Health and Safety at Work. Phil Hughes, Ed Ferrett. The Boulevard, Langford Lane, Kidlington, Oxford OX5 1GB, UK. ISBN: 978-0-08-097070-7. 4. Fundamentals of General Ecology, Life Safety and Environment Protection. Mark D Goldfein, Alexei V Ivanov, Nikolaj Kozhevnikov, V Kozhevnikov. Nova Science Publishers, Inc. (April 25, 2013) <p>Qo'shimcha adabiyotlar.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mirziyoev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. 2017. 2. Mirziyoev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. 2017. 3. Mirziyoev SH.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak.
---	---